

УДК 378.147

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Костенко О. С.

У статті розкрито сутність поняття "педагогічні умови", визначено педагогічні умови формування культурологічної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів.

Ключові слова: інженер-педагог, педагогічні умови, культурологічна компетенція.

В статье раскрыта сущность понятия "педагогические условия", определены педагогические условия формирования культурологической компетенции у будущих инженеров-педагогов.

Ключевые слова: инженер-педагог, педагогические условия, культурологическая компетенция.

This article reveals the essence of the concept of "pedagogical conditions" and defines the pedagogical conditions for the formation of culturological competence of future engineers-teachers.

Key words: engineer-teacher, pedagogical conditions, culturological competence.

Інтенсивний розвиток інноваційних процесів у суспільному, економічному, політичному житті країни ставить перед освітою нові вимоги як у масштабах держави, так і конкретного освітнього закладу. Підвищення ефективності освіти залежить від орієнтації процесу навчання на культурологічний розвиток особистості фахівця, що забезпечить його успішну підготовку до майбутньої професійної діяльності.

Професійна діяльність майбутнього інженера-педагога має свої специфічні особливості та передбачає особливі умови формування готовності до виконання функціональних обов'язків. Успіх та ефективність формування культурологічної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів залежить від сукупності певних педагогічних умов, за яких буде організовано навчання.

Питаннями визначення педагогічних умов у різних аспектах педагогічної науки займалися дослідники: Н. В. Кузьміна, Н. В. Іпполітова, Н. А. Стеріхова, О. М. Гордиська, О. М. Белкін, В. М. Нестеров, В. І. Андрєєв тощо.

Проблеми культурологічної підготовки фахівця присвячені праці таких науковців, як В. П. Андрущенко, Г. П. Васянович, Г. С. Дегтярьова, В. В. Кизим, В. С. Маслов, Л. М. Масол, Л. А. Руденко, О. Л. Шевнюк.

Однак питанню культурологічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів, а саме педагогічним умовам формування культурологічної компетенції, не було приділено належної уваги.

Мета статті – визначення необхідних та достатніх педагогічних умов для ефективного процесу формування культурологічної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів.

Актуальним для виявлення педагогічних умов підготовки майбутніх інженерів-педагогів є тлумачення понять "умова", "педагогічні умови".

У педагогічній літературі надаються різні тлумачення поняття "умова", які мають багато спільного. У філософському енциклопедичному словнику зазначено, що умова – філософська категорія, в якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність [6, с. 482].

У словнику-довіднику з професійної педагогіки "педагогічні умови" визначаються як обставини, за яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей [5, с. 243].

Дослідники А. М. Алексюк, П. І. Підкасистий педагогічні умови розглядають як чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на:

зовнішні (позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо) та внутрішні (індивідуальні властивості студентів, тобто стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо) [4, с. 85].

На думку О. Г. Бражнич, педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети [2, с. 56].

Дослідниця Г. В. Голубова влучно зазначає, що "педагогічні умови – це особливості організації навчально-виховного процесу, які детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості. Це такі особливості організації навчально-виховного процесу, які забезпечують цілісність навчання та виховання майбутніх учителів, сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості студентів та створюють сприятливі можливості для виявлення та розвитку їх педагогічної обдарованості" [3].

У нашому випадку під педагогічними умовами будемо розуміти взаємопов'язаний і взаємодіючий комплекс заходів навчально-виховного процесу, що ефективно впливатиме на формування та розвиток культурологічної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів.

Педагогічні умови повинні відповідати певним вимогам, а саме: мати системний характер; мати чітко визначену структуру та забезпечувати зв'язки між елементами цієї структури; враховувати особливості професійної підготовки студентів у контексті їхньої готовності до професійної діяльності [1, с. 78].

Визначаючи педагогічні умови формування культурологічної компетенції в майбутніх інженерів-педагогів, ми виходили з теоретичних та практичних основ організації освітнього процесу, а також із компонентної структури культурологічної компетенції (аксіологічний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний та особистісний компоненти).

Отже, виділяємо такі педагогічні умови формування культурологічної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів:

- створення професійно-мотиваційного середовища;
- реалізація культурологічної спрямованості форм і методів навчання;
- організація предметно-просторового середовища для формування практичних навичок.

Обґрунтуємо зазначені умови.

Перша педагогічна умова – створення професійно-мотиваційного середовища – спрямована на розвиток інтересу до формування культурологічних знань.

Представлена педагогічна умова впливає на формування аксіологічного компонента культурологічної компетенції, що розкривається як сукупність ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця: інтерес до власного культурологічного розвитку, прагнення володіти особистісною та професійно-педагогічною культурою, усвідомлення необхідності та значущості здобуття культурологічних знань, умінь та навичок.

Дана педагогічна умова дозволяє формувати в майбутніх фахівців такі професійні якості, як бажання працювати, ініціативність, цілеспрямованість.

Реалізацію цієї педагогічної умови забезпечують такі методи роботи зі студентами: бесіди, пояснення, проблемно-ігрові завдання, моделювання ситуацій успіху.

Друга педагогічна умова – реалізація культурологічної спрямованості форм і методів навчання – передбачає включення до психолого-педагогічної підготовки інженерів-педагогів культурологічно спрямованих дисциплін.

Зазначена педагогічна умова забезпечує формування когнітивного компонента культурологічної компетенції. Когнітивний компонент відображає систему знань про загальнолюдські цінності, норми та правила взаємодії між людьми, моделі мовної поведінки, норми моральної поведінки, психологію міжособистісного та педагогічного спілкування.

Реалізація зазначеної педагогічної умови можлива за допомогою обов'язкового включення у навчальний процес таких тем, як "Педагогічна етика" та "Психологія педагогічного спілкування".

Включення до тематичного переліку педагогічної підготовки інженерів-педагогів зазначених тем дозволяє формувати етичні та комунікативні знання, а також групи таких професійних якостей, як ділові якості, культура спілкування та мовлення, доброзичливість, емоційна стабільність, справедливість, товарицькість, колективізм.

Третя педагогічна умова – організація предметно-просторового середовища для формування практичних навичок – передбачає створення заходів для закріплення набутих знань, умінь і навичок (ділові ігри, практичні завдання, вправи, інсценізація ситуацій, позааудиторна діяльність).

Вказана педагогічна умова забезпечує формування комунікативно-діяльнісного компонента культурологічної компетенції. Комунікативно-діяльнісний компонент визначає здатність особистості застосовувати на практиці набуті етичні та комунікативні знання, що проявляються в системі таких умінь: володіння професійною лексикою, термінологією, володіння навичками відбору оптимального стилю спілкування в різноманітних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності, володіння організаторськими здібностями, володіння навичками ділового спілкування та ораторським мистецтвом, володіння навичками культуровідповідної поведінки.

Зазначена педагогічна умова дозволяє також сформувати такі професійні якості як толерантність, комунікабельність, активність, авторитетність.

Висновок. Визначені педагогічні умови сприятимуть ефективності та результативності процесу формування культурологічної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів. Визначення ефективності реалізації у навчальному процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів зазначених педагогічних умов може бути темою подальших досліджень.

Література

1. Ашеро́в А. Т. Методи і моделі оцінки педагогічного впливу на розвиток пізнавальної самостійності студентів / А. Т. Ашеро́в, В. Г. Логвіненко / Українська інженерно-педагогічна академія. – Х. : УІПА, 2005. – 164 с.
2. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. канд. ... пед. наук / Бражнич О. Г. – Кривий Ріг, 2001. – 238 с.
3. Голубова Г. В. Педагогічні умови розвитку обдарованості студентів [Електронний ресурс] / Голубова Ганна Василівна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_05345.doc.htm. – Назва з екрана.
4. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий та ін. – К. : ІСДО, 1993. – 336 с.
5. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред.-упоряд. А. В. Семенова. – Одеса : Пальміра, 2006. – 272 с.
6. Философский энциклопедический словарь / глав. ред.: Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв и др. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.